

บ้านธารปราสาท โนนอุโลก บ้านโนนวัต... จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการท่องเที่ยวตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

Ban Tarnprasart, Noen-U-Lok and Ban Non Wat... the Local Wisdoms to Sufficiency Economy of Tourism Management

ณัฐกิตติ์ อินทร์สวรรค์*

Nattakit Insawan

กนก บุญศักดิ์**

Kanok Boonsak

จารุวรรณ พนมจีระสวัสดิ์***

Jaruwan Panomjerasawat

นพอนันต์ กาญจนพัฒนานาวัง****

Nop-Anan Kanjanawattanawong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา และ 3. เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ภาคีด้านการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การถอดบทเรียนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า (1) พฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการและการตลาดท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านภูมิคุ้มกันและด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยความต้องการที่สูงที่สุด (2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ด้าน พบว่า แหล่งอารยธรรม “บ้านธารปราสาท” มีศักยภาพสูงที่สุดในทุกด้าน (3) แนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมาภายใต้กรอบการพัฒนา 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงการตลาดและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2) การพัฒนานักท่องเที่ยวโดยการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยวเก่า และแสวงหานักท่องเที่ยวรายใหม่ให้เข้ามาท่องเที่ยว 3) การพัฒนาองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว ด้วยการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น 4) การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกชุมชน 5) การบริหารจัดการท่องเที่ยวภายใต้กลยุทธ์ความยั่งยืนและการจัดการความรู้ชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น / การจัดการท่องเที่ยวอย่างพอเพียง / การตลาดท่องเที่ยว

*อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

***อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

****อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ABSTRACT

This research was aimed: 1. to study the behavior, perceptions, and needs of tourists with regard to tourism management based on the sufficiency economy principle; 2. to examine the potential of cultural tourist attractions in Nonsung District, Nakhonratchasima Province, and 3. to be a guideline for developing and managing cultural tourist attractions based on sufficiency economy principles. This study applied a mixed research approach using quantitative and qualitative methods. Data were gathered using a questionnaire on tourism behavior and via interviews of tourism members. Data were analyzed using statistical measures including mean, percentage, and standard deviation along with analysis of the knowledge management process and inductive data analysis. The study results showed a number of insights. (1) Behavior, perceptions, and the needs of tourists with regard to tourism management and marketing based on sufficiency economy principles were at a high level overall. Meanwhile, considered by each aspect, immunity and morality had highest mean for the needs category. (2) The potential of tourist attractions based on three terms of the sufficiency economy principles indicated that “Ban Than Prasart” Archaeological Site had the highest potential for every aspect. (3) Guidelines for cultural tourist attraction development and management in Nakhonratchasima Province under the framework of five practices of development included: 1) improving markets and tourism products; 2) developing tourism by offering new experiences to old tourists and seeking out new tourists; 3) developing tourism components with public utilities improvement; 4) connecting tourism inside and outside the community, and 5) managing the tourism under sustainability strategy and regulating community knowledge with public participation.

Keywords : Local wisdoms / Sufficiency Economy Tourism Management / Tourism Marketing

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ชนบท” ยังคงเป็นพื้นที่ที่คนอยากจนอาศัยอยู่มากที่สุดถึงประมาณร้อยละ 80 ของคนจนทั้งประเทศ จากข้อมูลความยากจนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันระบุว่า มีคนจนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทประมาณ 7.1 ล้านคน จากจำนวนคนจนทั้งประเทศ (จำนวน 8.2 ล้านคน) และเมื่อพิจารณาแยกตามภาคพบว่าในภาคอีสานมีจำนวนคนจนมากที่สุดประมาณ 5.2 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 63.4 ของจำนวนคนจนทั้งประเทศ และคิดเป็นร้อยละ 24.5 ของประชากรในภาคอีสานทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551, หน้า 5)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศจึงเป็นเป้าหมายที่หลายหน่วยงานในระดับต่างๆ มักจะใช้เป็นพื้นที่หลัก หรือห้องทดลองในการศึกษาเพื่อกำหนดยุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความยากจน เริ่มจากสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ริเริ่มจัดทำแผนที่เดินทาง (Road Map) “เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน” โดยมีข้อสรุปเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การแก้ไขความยากจนเพื่อนำไปสู่ประเทศแห่งการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยปัจจัย

หลายด้านดังนี้ (1) ด้านการศึกษา (2) ด้านสุขภาพ (3) ด้านทุนและเทคโนโลยี (4) ด้านการกระจายอำนาจ และด้านที่สำคัญที่สุดคือ (5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด โดยนำไปสู่พลังการขับเคลื่อนในการพัฒนาอุตสาหกรรม และบริการที่ชุมชนเจ้าของแหล่งทรัพยากรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างครบวงจร เช่น “การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองให้มีความยั่งยืน” โดยการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม และความพอเพียงอันเป็นรากฐานการพัฒนาที่มีความยั่งยืน และเอื้อประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนเป็นหลัก (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้, 2550, หน้า 3)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประชากรส่วนใหญ่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและประสบกับปัญหาความยากจน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีประชากรมากที่สุดในภาคอีสานอันเป็นเป้าหมายหลักแห่งการพัฒนาและลดความยากจนของประเทศ ข้อมูลด้านความยากจนจากแผนที่ความยากจนในมิติรายได้ จังหวัดนครราชสีมาในปีล่าสุดพบว่า โดยเฉลี่ยประชากรในภาคชนบทของจังหวัดมีรายได้ต่อเดือนที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของประชากรในเขตอำเภอเมือง ตัวอย่างเช่นในอำเภอโนนสูงที่ห่างจากตัวจังหวัดเพียงแค่ประมาณ 40 กิโลเมตร ประชากรในเขตอำเภอโนนสูงกลับมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยเพียงแค่ 2,226 บาท (ในเขตอำเภอเมืองประมาณ 6,670 บาท) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) ส่งผลให้เกิดช่องว่างความยากจน ความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นจังหวัดนครราชสีมาโดยเฉพาะที่อำเภอโนนสูงจึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับศักยภาพด้านต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมพบว่า หลายพื้นที่ในอำเภอโนนสูงมีความน่าสนใจและมีศักยภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ตัวอย่างเช่นการพัฒนาด้าน “การท่องเที่ยว” ซึ่งในพื้นที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) นอกจากนั้น จังหวัดนครราชสีมา ยังถือได้ว่าเป็นจังหวัดอันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางสายวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวด้านเดียวกันในจังหวัดอื่นๆ ทั่วภาคอีสาน โดยแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางสายวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดส่วนมากจะอยู่ในเขตอำเภอโนนสูงและอำเภอยางชุมน้อย ประกอบด้วย แหล่งอารยธรรมบ้านธารปราสาท แหล่งอารยธรรมบ้านโนนวัด และแหล่งอารยธรรมโนนอุโลก

การจัดการการท่องเที่ยว คือ “การสร้างอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวให้เกิดกับนักท่องเที่ยวด้วยการสร้างอุปทานด้านการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การรองรับนักท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่มีระบบ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการสนองความต้องการสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวตามพฤติกรรมและความพึงพอใจที่แตกต่างกัน” (ณัฐินี ทองดี, 2552, หน้า 134) ด้วยบริบทของอำเภอโนนสูงที่ประสบกับปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องได้รับการแก้ไขตามนโยบายของรัฐบาล ในขณะที่อำเภอโนนสูงมีแหล่งโบราณคดีที่เป็นมรดกอันล้ำค่าต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแห่งการจัดการการท่องเที่ยว การวิจัยเรื่อง “บ้านธารปราสาทโนนอุโลก บ้านโนนวัด จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการท่องเที่ยวตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน ก่อให้เกิดรายได้อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากภาวะความยากจน และชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่มั่นคงในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา อันประกอบด้วยบ้านธารปราสาท โนนุโลก และบ้านโนนวัด
2. ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวจากภาคการท่องเที่ยว และรูปแบบการส่งเสริมเชิงนโยบายจากภาครัฐ รวมถึงศักยภาพผู้นำชุมชน ต่อการจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมภายใต้กรอบวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ แหล่งอารยธรรมอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายในการบรรเทา และแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่การวิจัย โดยจะดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังปรากฏตามตารางกระบวนการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วิธีวิจัย	วัตถุประสงค์การวิจัย		
	1.ศึกษาพฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	2.ศึกษาศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวจากภาคการ ท่องเที่ยว และการส่งเสริมเชิง นโยบายจากภาครัฐ ศักยภาพ ผู้นำชุมชน ต่อการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.แนวทางการพัฒนา และ จัดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมจังหวัด นครราชสีมา โดยชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมภายใต้ กรอบวิถีเศรษฐกิจพอเพียง
1. ประชากร	นักท่องเที่ยว 400 คน	1. แหล่งท่องเที่ยว 3 แห่ง 2. ภาคีท่องเที่ยว 3 ภาคี	ภาคีท่องเที่ยว 3 ภาคี
2. เครื่องมือ วิจัย	แบบสอบถาม (ตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ)	1. แบบสำรวจศักยภาพ 2. แบบสัมภาษณ์	1. Focus Group 2. การศึกษาดูงาน
3. สถานที่	แหล่งท่องเที่ยว 3 แห่ง	ตำบลพลสงคราม และตำบลธารปราสาท	
4. การวิเคราะห์ ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	วิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา (Descriptive) ด้วยการวิเคราะห์ ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)	
5. ผลลัพธ์	พฤติกรรม การรับรู้ ความต้องการ นักท่องเที่ยว	ศักยภาพการท่องเที่ยวของ แหล่งท่องเที่ยว	แนวทางการพัฒนาการ ท่องเที่ยวตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง
6. สรุป ผลการวิจัย	สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยการวิเคราะห์รวบยอดประเด็นสำคัญ ตามนัยสำคัญ ของการศึกษา		

สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลไปพร้อมๆ กับการสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่การวิจัย ทำให้พบข้อสังเกต และประเด็นสำคัญที่เป็นเงื่อนไขของการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยสรุปเป็นบริบทต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.8 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 45.3 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.5 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.3 โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 57.5 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 39.0 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 21.0 ระดับการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 4.8 ด้านอาชีพพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาคือประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 18.5 ส่วนผู้มีอาชีพเป็นแม่บ้านมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.3 ด้านรายได้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมาคือมีรายละระหว่าง 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.0 และผู้มีรายได้มากกว่า 40,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 สำหรับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับคนในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 45.0 โดยผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุดคือคนในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.8 ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 80.8 ช่วงเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่แล้วแต่โอกาสและสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 55.5 การท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละครั้งมักใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งนาน 1-2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 35.0 ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 79.5 โดยส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งเป็นเงิน 1,000-2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากเพื่อนญาติ หรือคนรู้จัก จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชื่นชอบกิจกรรมที่น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 25.6 ส่วนสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีดังนี้ ลำดับที่ 1 จุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 22.8 ลำดับที่ 2 ที่พัก ร้านอาหารและห้องน้ำ คิดเป็นร้อยละ 15.0 ลำดับที่ 3 การประชาสัมพันธ์จุด คิดเป็นร้อยละ 12.8

1.2 การรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการมีภูมิคุ้มกันและด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) ด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$) ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) และด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.87$) โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1.2.1 ความพอประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ความคุ้มค่าในการท่องเที่ยว

($\bar{x} = 3.98$) ลำดับที่ 2 ความประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ($\bar{x} = 3.75$)

1.2.2 ความมีเหตุผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 จิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยวศิลปะและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.05$) ลำดับที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.04$) ลำดับที่ 3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.03$)

1.2.3 การมีภูมิคุ้มกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ ($\bar{x} = 4.12$) ลำดับที่ 2 การดำรงรักษาสีงแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.09$)

1.2.4 ด้านความรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ความรู้เรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.92$) ลำดับที่ 2 ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.85$)

1.2.5 ด้านคุณธรรม พบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการประพฤติตนให้เหมาะสมในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$)

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะนักวิจัยได้พัฒนาแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวตามกรอบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวแหล่งโบราณคดี 3 ด้าน คือ (1) ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (2) ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และ (3) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการกับแนวคิดตามกรอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ความรู้ และคุณธรรม) โดยผลการรวบรวมข้อมูลและนำไปสู่การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่งมีศักยภาพต่อการจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ในภาพรวมพบว่าแหล่งท่องเที่ยวบ้านธารปราสาทมีศักยภาพสูงที่สุด ส่วนแหล่งท่องเที่ยวโนนอุโลก และบ้านโนนวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยมีผลสรุปแยกเป็นประเด็นตามกรอบการประเมินดังนี้

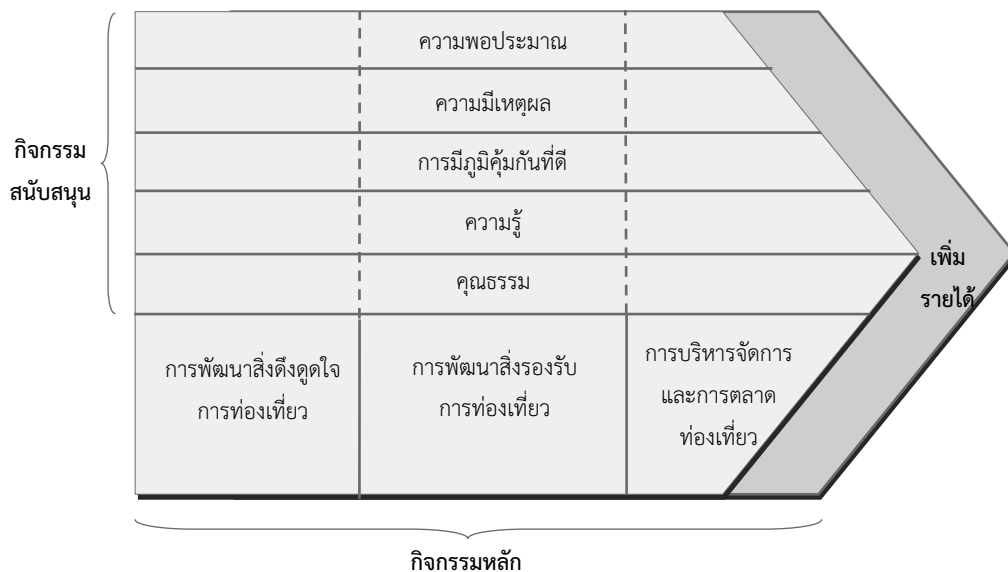
2.1 ศักยภาพด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบ้านธารปราสาท ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 2.39$) ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโนนอุโลก ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.52$) ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบ้านโนนวัด ในภาพรวม อยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 2.06$)

2.2 ศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบ้านธารปราสาท ในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.98$) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของโนนอุโลก ในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.37$) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบ้านโนนวัด ในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.52$)

2.3 ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านธารปราสาท ในภาพรวม อยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 2.00$) ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโนนอุโลก ใน

ภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.43$) ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโนนวัด ในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.52$)

3. แนวทางการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาข้อมูลเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีทั้ง 3 แห่ง คณะนักวิจัยต้องดำเนินการบูรณาการข้อมูลและองค์ความรู้อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอโนนสูง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงโบราณคดีหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การวิจัย มีศักยภาพสูงทั้งในด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน และสังคมท้องถิ่น แต่มีปัจจัยสกัดขัดขวางการพัฒนาหลากหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการรองรับนักท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยสรุปพบปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาให้มีศักยภาพ ประกอบด้วย (1) ระบบสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม เสื่อมโทรม ขาดการดูแลและพัฒนาอย่างเป็นระบบ (2) ไม่มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีความชัดเจนด้านนโยบายการท่องเที่ยวชุมชน ขาดระบบและโครงสร้างการพัฒนา ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีกิจกรรมและการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ โดยปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดความรู้และทักษะของชุมชนทุกระดับในท้องถิ่น

ภาพที่ 1 กิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนต่อการจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะนักวิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลพบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีรายได้มากขึ้นด้วยการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหารจัดการซึ่งเรียกว่า “การจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือ “การจัดการท่องเที่ยวอย่างพอเพียง” (Sufficiency Tourism Management) ที่คณะ

นักวิจัยได้บูรณาการข้อมูลที่ได้จากวิจัยในมิติต่างๆ ที่กล่าวมา ดังปรากฏในภาพที่ 2 กิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนต่อการจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Tourism Management) เป็นการพิจารณาว่าชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา สามารถที่จะพัฒนาให้ชุมชนมีศักยภาพต่อการจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ภายใต้แนวคิดในการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Added) อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ 2 ประการคือ (1) กิจกรรมหลัก และ (2) กิจกรรมสนับสนุน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมหลัก หมายถึง กิจกรรมหลักด้านการท่องเที่ยว (Tourism Primary Activities) คือ กิจกรรมด้านการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนนั้นต้องมองใน 3 ประเด็น คือ องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism Components) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Products) และระบบรวมทางการท่องเที่ยว (Whole Tourism System) โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนับเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและนับเป็นกิจกรรมหลักที่ชุมชนต้องพัฒนาและปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังแบบจำลองกิจกรรมหลักด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 กิจกรรมหลักด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.2 กิจกรรมสนับสนุน หมายถึง กิจกรรมสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว (Tourism Secondary Activities) คือ กิจกรรมด้านการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบจากกิจกรรมหลัก 3 ประการที่กล่าวมาแล้ว กิจกรรมสนับสนุนยังมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว คือ การอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์อย่างเหมาะสม แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่มีองค์ประกอบจากกรอบแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในแหล่งอารยธรรมอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาได้ในประเด็นต่อไปนี้

3.2.1 การจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวตามหลักความพอประมาณ คือการใช้ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.2.2 การต่อยอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ การรักษาศิลปวัฒนธรรม การละเล่น ตลอดจนความเชื่ออย่างมีเหตุผล

3.2.3 การเชื่อมโยงภาคีด้านการท่องเที่ยว เน้นการตลาดและค่าใช้จ่าย ด้วยการกระจายความเสี่ยง และความสูญเสียตามหลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน

3.2.4 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ชุมชนในทุกระดับตั้งแต่ชาวบ้าน ผู้นำ และผู้บริหาร ชุมชน ไปจนถึงกลุ่มผู้ประกอบการให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวทางการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.5 การปลูกจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวแบบพอเพียงให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชุมชนผู้ให้บริการ และผู้นำในฐานะผู้บริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้สรุปไปแล้วนั้น พบว่า ในภาพรวมถึงแม้ว่าแหล่งโบราณคดีในอำเภอโนนสูงจะมีคุณค่าที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ แต่ก็มีปัญหาสำคัญที่สกัดกั้นการพัฒนาหลายประการ เช่น การขาดการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การขาดองค์ความรู้ และขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยคณะผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรม การรับรู้ และความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งอารยธรรมอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุ 15-25 ปี กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มาเป็นหมู่คณะ โดยมาเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ และมาท่องเที่ยวแบบไม่ค้างคืน ใช้เวลาในการท่องเที่ยวประมาณ 1-2 ชั่วโมง ประกอบกับมีการใช้จ่ายเงินในการท่องเที่ยวไม่มากนัก โดยใช้จ่ายในเรื่องของค่าอาหารและการเดินทางเป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อบุคคล (คำแนะนำของญาติ หรือเพื่อน หรือคนรู้จัก) จากข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร อติเรกโชติกุล (2549) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มอีสานใต้ ที่ระบุว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15-25 ปี มีความต้องการในการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและเรียนรู้วิถีชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี เจริญวานิช และคนอื่นๆ (2543) ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี” ที่ระบุว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีการใช้สอยและใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสมในการท่องเที่ยวในแหล่งอารยธรรม และมีความชื่นชอบในการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีชีวิต เช่น การพักผ่อนสบาย การเข้าร่วมกิจกรรมตามวิถีชีวิตของชุมชน โดยสิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาคือรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ส่วนมากมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนเป็นหลัก โดยแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุงรูปแบบและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมดังกล่าวของนักท่องเที่ยวด้วย

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยส่วนมากมีความทรุดโทรมไม่สามารถรองรับต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำขาดประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยว ชุมชน ผู้ประกอบการ ตลอดจนผู้นำยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการประกอบการ โดยปัญหาหลักๆ ดังกล่าว สามารถแก้ไขและส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งต่อศักยภาพการแข่งขันได้ด้วยการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี

เจริญวานิช และคนอื่นๆ (2543) ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี” ที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีสภาพทรุดโทรมขาดการดูแลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับขาดระบบสาธารณูปโภคที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และงานวิจัยของ กฤษฎา พิณศรี และคนอื่นๆ (2550) ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยหลักของการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีเหตุผล ชุมชนต้องศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนความพร้อมของภาคีด้านการท่องเที่ยว อันประกอบด้วย ผู้นำ ชุมชน ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว อาทิ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ที่พัก และผู้จำหน่ายของที่ระลึก ต้องมีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นของตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต และมองว่าการท่องเที่ยวจะช่วยให้ชุมชนเกิดรายได้ แต่การลงพื้นที่โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านโครงการ งบประมาณ และกิจกรรมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตยังขาดความเป็นรูปธรรม คือ มีกิจกรรมน้อย แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สาธารณูปโภค เช่น ถนน ห้องน้ำ และศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวยังไม่มี หรือมีก็ยังไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังขาดการเชื่อมโยงกันระหว่างภาคีด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน จำนวนวิสาหกิจชุมชนก็มีในปริมาณน้อยมากพบว่าในบางหมู่บ้านไม่มีเลย ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นปัญหาสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลจากการลงพื้นที่พบว่า ชุมชนในแหล่งอารยธรรมทั้ง 3 แหล่งมีความเข้าใจและมีรูปแบบวิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง มีการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ สังเกตได้จากแปลงเกษตรแบบผสมผสาน และโครงการเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีการใช้สอยและใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสมในการท่องเที่ยวในแหล่งอารยธรรม และมีความชื่นชอบในการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีชีวิต เช่น การพักโฮมสเตย์ การเข้าร่วมกิจกรรมตามวิถีชีวิตของชุมชน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนนักท่องเที่ยว และผู้นำ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างก็มีรูปแบบการดำเนินชีวิต และบริหารจัดการภายใต้ความพอประมาณ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2530) ต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจน และแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2549) ที่ให้แนวคิดว่าการผลิตเพื่อตนเอง และครอบครัวเป็นอันดับแรก และพึ่งพิงเงิน ตลอดจนปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด และมีปัจจัยเสริมการท่องเที่ยวในด้านคุณค่าทางโบราณคดี และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ที่สามารถพัฒนาให้เป็นอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวได้ แต่จุดอ่อนของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนคือระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยลบที่สกัดกั้นความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ ญัณฐรี ศรีทอง (2549) ได้เสนอว่าพลังสร้างสรรค์ ความร่วมมือระดับเครือข่ายตั้งแต่การผลิต จำหน่าย ต่อรอง นับเป็นภูมิคุ้มกันชุมชน อันจะก่อให้เกิดความมั่งมีอย่างพอเพียงที่ยั่งยืน จากข้อมูลการศึกษาด้านเงื่อนไขความรู้ ชุมชนมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับดี แต่การเชื่อมโยงมาสู่การจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ หรือกล่าวง่ายๆ คือชุมชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการ และการวางแผนการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ แต่ในประเด็นของความระมัดระวังพบว่าชุมชนให้ความสำคัญกับการหาองค์ความรู้จากภายนอกชุมชน เช่น การรวมตัวของชุมชนในการเข้ามาขอคำปรึกษาคณะผู้บริหารด้านวัฒนธรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จนนำไปสู่การทำข้อตกลงร่วมกัน

เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนถึงแม้จะขาดความรู้ แต่มีความรอบคอบและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม รวมถึงนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการต่างก็ให้ความสำคัญกับการหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมการอบรม การศึกษาดูงานทั้งที่แสวงหาเอง และที่หน่วยงานท้องถิ่นจัดขึ้น อันแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นไปตามกรอบเงื่อนไขความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา สิงห์สี และคนอื่นๆ (2550) ที่ได้เสนอว่าเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนต้องมีความรู้ และสามารถนำประสบการณ์ที่ต่างกันมาหลอมรวมเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ หรือการแสวงหาองค์ความรู้จากแหล่งภายนอก อันจะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การรองรับนักท่องเที่ยวเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขมากที่สุด โดยบริบทเชิงพื้นที่ถึงแม้จะมีจุดเด่นด้านความน่าสนใจของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยว แต่จุดอ่อนที่สำคัญคือการขาดที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวอื่นๆ จึงควรพัฒนาภาคในการประเมินศักยภาพในการกำหนดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลกันระหว่างภาคการท่องเที่ยวทั้งระบบ โดยเฉพาะผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกในจังหวัด ผู้ให้บริการที่พักและโฮมสเตย์ รวมถึงธุรกิจนำเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากการรองรับนักท่องเที่ยวในปริมาณที่เหมาะสมจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ด้านคุณภาพการท่องเที่ยวในชุมชน โดยแสวงหาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในลักษณะเครือข่ายทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในชุมชน หรือท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอันเป็นเสาหลักแห่งการพัฒนาท้องถิ่น การทำงานภายใต้บริบทของชุมชนโดยดึงนักวิชาการที่มีความรู้และทำงานวิจัยในชุมชนให้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการบริหารจัดการ และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับชุมชนได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ควรมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน และการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ โดยใช้ทุนทางสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิมให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่นของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวประจำท้องถิ่น เช่น การฟื้นฟูประเพณีแข่งเรือ ประเพณีข้าว และการแสดงแสง สี เสียง โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทั้งในมิติด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายแต่เชื่อมโยงเข้ากันได้เหมาะสม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และภายนอกชุมชน เช่น การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเส้นทางสายวัฒนธรรม “ปราสาทหินพิมาย-แหล่งอารยธรรมอำเภอนาสอง” และเร่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะถนนห้องสุขา และศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในระยะเริ่มต้น

3. ด้านการบริหารจัดการและการตลาดท่องเที่ยว ควรจัดตั้งองค์การหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดกฎกติกาในการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบในการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม โปร่งใส มีการจัดการกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน มีระบบการจัดการในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนด้วยกันเอง และระหว่างชุมชน รวมถึงระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว มีกลไกในการสร้างความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ทั้งตัวเจ้าของทรัพยากร รวมถึงตัวนักท่องเที่ยว มีการเพิ่มพลังบุคลากรระดับมัชมองให้ชุมชน ภายใต้แนวคิดใหม่โดยให้ชุมชนต้องทำงานเชิงรุกและมองไป

ข้างหน้า มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยชุมชนต้องมีส่วนร่วม สร้างและพัฒนาคนในชุมชน “ระดับมันสมอง” เพื่อทำงานร่วมกันกับผู้นำในท้องถิ่นในทุกมิติ สนับสนุน ส่งเสริม ปลุกจิตสำนึกให้กับผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ทำงานในส่วนบริหารท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องทำงานโดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะในการทวิจยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอโนนสูงอันเป็นพื้นที่ในการวิจัยนั้นมีศักยภาพและคุณค่าจะนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้ แต่ยังมีปัญหาสำคัญๆ หลายประเด็นที่ต้องพัฒนาและหนุนเสริมให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงอีกมากมาย โดยกรอบการศึกษาวิจัยที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดต่อไปได้คือ “การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างพอเพียง” (Area-Based Tourism Research Center for Sufficiency Tourism Development) จะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนางานวิจัยที่มีรากฐานมาจากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาชุมชน โดยเฉพาะความยากจนได้อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักกระบวนการวิจัยใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. คว้าศีกษาเกี่ยวกับศักยภาพขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism Components Research) โดยพิจารณาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว (Tourism Components) ประกอบด้วย ที่พัก จุดดึงดูดการท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง และความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมให้บริษัทที่ทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงหน่วยงานส่งเสริมทางการท่องเที่ยวทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. คว้าศีกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Products Research) คือรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในแบบต่างๆ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือโบราณคดี เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวชุมชนสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯลฯ

3. คว้าศีกษาเกี่ยวกับระบบรวมทางการท่องเที่ยว (Whole Tourism System Research) คือกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมตั้งแต่จุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวไปจนถึงจุดสิ้นสุดการท่องเที่ยว ตั้งแต่การหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การเดินทาง จุดแวะหรือจุดพักระหว่างการเดินทาง จนถึงจุดหมายปลายทาง และการเดินทางกลับของนักท่องเที่ยวที่ต้องได้รับความประทับใจและพร้อมที่จะบอกต่อกับผู้อื่นหรือกลับมาเที่ยวใหม่ โดยระบบดังกล่าวนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว การรณรงค์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว นับเป็นการศึกษาเพื่อวางระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบรวมศูนย์ เพื่อมุ่งเน้นในการให้บริการ แก้ปัญหา และหนุนเสริมการท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กัน

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา สิงห์สี และคนอื่นๆ. (2550). การบริหารการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรชุมชน กับองค์การบริหารส่วนตำบลในลุ่มน้ำแม่ตาล. ลำปาง : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- กฤษฎา พิณศรี, พนา จินดาศรี และอลงกต เพชรศรีสุก. (2550). ศักยภาพแหล่งโบราณสถาน วัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2551). รายงานการประเมินความยากจน ปี 2550. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ณัฐธินี ทองดี. (2552). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

- ณัฐนรี ศรีทอง. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- นันทพร อติเรกโชติกุล. (2559). **การพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มอีสานใต้**. นครราชสีมา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ประเวศ วะสี. (2530). **การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้, สำนัก. (2550, ตุลาคม-ธันวาคม). **การจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง**. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 44(4), 12-21.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และคนอื่นๆ. (2543). **การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี**. ขอนแก่น : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). **แผนที่ความยากจนของประเทศไทย**. [Online]. Available : <http://www.nso.ac.th/sites/2014/Pages/บริการสถิติสถิติพื้นฐานที่เป็นอนุกรมเวลา/ความยากจน.aspx>. [2554, มกราคม 12].
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์.